

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ**

НАКАЗ

13.07.2012 № 433

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
1 серпня 2012 р.
за № 1305/21617

**Про затвердження Інструкції з профілактики та
ліквідації ієрсиніозу птиці**

Відповідно до статей 6, 7 [Закону України “Про ветеринарну медицину”](#), підпункту 7 пункту 4 Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, затвердженого Указом Президента України від 23.04.2011 № 500, **НАКАЗУЮ**:

1. Затвердити [Інструкцію з профілактики та ліквідації ієрсиніозу птиці](#), що додається.
2. Департаменту тваринництва (Гетья А.А.) забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.
3. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.
4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Сеня О.В.

Міністр	М.В. Присяжнюк
ПОГОДЖЕНО:	
Голова Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України	В.М. Горжесв
Заступник Міністра охорони здоров'я України	О.К. Толстанов
Міністр екології та природних ресурсів України	Е.А. Ставицький
Голова Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва	М.Ю. Бродський

	ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 13.07.2012 № 433
	Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 серпня 2012 р. за № 1305/21617

ІНСТРУКЦІЯ **з профілактики та ліквідації ієрсиніозу птиці**

I. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція встановлює порядок проведення ветеринарно-санітарних заходів у випадках спалаху хвороби птиці на ієрсиніоз у господарствах різних форм власності, порядок проведення профілактичних заходів щодо недопущення захворювання птиці ієрсиніозом, порядок санітарної оцінки, знезараження/використання або подальшої реалізації одержаних яєць, м'ясопродуктів від забою птиці при спалаху ієрсиніозу птиці в господарстві та є обов'язковою для виконання в усіх господарствах незалежно від форм власності і відомчого підпорядкування фізичними особами - підприємцями та спеціалістами ветеринарної медицини, які здійснюють діяльність у сфері птахівництва.

1.2. Ієрсиніоз - інфекційне захворювання свійської та дикої птиці, яке характеризується гострою септицемією з швидким перебігом та загибеллю птиці, в окремих випадках переходить у хронічну локальну форму з ураженням шлунково-кишкового тракту та утворенням казеозних вузликів у паренхіматозних органах (легенях, печінці, селезінці, нирках).

1.3. До ієрсиніозу сприйнятливі індика, качки, гуси, кури, цесарки та дикі птахи. Частіше хворіє молодняк птиці.

1.4. Збудником хвороби у птиці є *Yersinia pseudotuberculosis* із родини Enterobacteriaceae роду *Yersinia*. Різні види ієрсиній відрізняються за ступенем патогенності для тварин і людини. *Yersinia pestis* (збудник чуми) викликає захворювання людини, верблюдів, гризунів та інших тварин, *Yersinia pseudotuberculosis* - птиці, інших тварин та людини, *Yersinia enterocolitica* - тварин та людини.

1.5. *Yersinia pseudotuberculosis* - це рухливі, грамнегативні палички розміром 0,5 x 0,8 - 5,0 нм. Інколи зустрічаються кокові та ниткоподібні форми. Мазки ієрсиній можна фарбувати за удосконаленим методом Ціля - Нільсона.

Ієрсинії не утворюють спор, інколи синтезують капсулу, виробляють ендотоксин.

Оптимальна температура для культивування ієрсиній - $+22^{\circ}\text{C}$ - $+28^{\circ}\text{C}$, але вони можуть розвиватися і при $+4^{\circ}\text{C}$ - $+10^{\circ}\text{C}$.

Збудник стійкий до дії навколишнього середовища: зберігає життєздатність у ґрунті до 18 місяців, у воді - понад 30 днів, при температурі $+4^{\circ}\text{C}$ - до 225 днів, при заморожуванні - до 3 місяців, у м'ясі - понад 145 днів.

Бактерії ієрсинії швидко гинуть під дією сонячних променів та при висушуванні, при нагріванні до 60°C гинуть протягом 30 хвилин, при кип'ятінні - через 10 секунд.

Дезінфекційні засоби (2% розчин хлораміну чи лізолу, 3-5% фенолу та інші) вбивають збудник впродовж 1-2 годин.

1.6. Збудник хвороби виявлено у 27 видів птиці, 60 видів ссавців та у людей.

Частіше захворювання на ієрсиніоз спостерігається серед індиків, качок, гусей, курей, цесарок. Збудник хвороби також спостерігався у голубів, жайворонків, ворон, граків, сірих куріпок, фазанів, перепелів, канарейок та ряду інших диких птахів.

Серед лабораторних тварин найчутливішими є морські свинки, лабораторні миші. Ховрашки і мишоподібні гризуни часто бувають інфікованими ієрсиніями, тому вважаються основним природним резервуаром збудника хвороби.

1.7. Зараження птиці проходить переважно пероральним шляхом, але можливе інфікування через пошкоджені слизові оболонки та шкіру.

Ієрсинії через лімфатичні шляхи потрапляють у кров'яне русло і викликають бактерімію, яка триває недовго. При цьому виникає загальна інтоксикація організму, що може призвести до загибелі птиці. Збудник проникає в паренхіматозні органи та лімфатичні вузли, внаслідок чого утворюється гнійно-некротичне запалення через дію токсину бактерій. Збудник має виражену сенсibiliзуючу дію на організм.

1.8. Джерелом інфекції є хвора свійська птиця, трупи, а також дикі і домашні тварини (собаки, кішки, велика рогата худоба, коні, свині, вівці, кози тощо). Основним природним резервуаром збудника хвороби є дикі та синантропні мишоподібні гризуни.

Факторами передачі є виділення хворих птахів та тварин, інфіковані корми, вода, підстилка, інвентар, обладнання тощо. Переносниками ієрсиній можуть бути гризуни (особливо ховрахи), синантропні та дикі птахи.

Не виключається аерогенний шлях зараження, встановлена трансваріальна передача хвороби.

Значну роль у розповсюдженні хвороби відіграють фактори, що сприяють зниженню резистентності птиці до захворювання. Частіше хворіє птиця у місцях, де відмічають порушення норм годівлі, зоогігієнічних умов утримання, ураження гельмінтами тощо. Важче хворіє та частіше гине молода птиця, особливо індичата.

Інкубаційний період при гострих випадках може тривати 3-6 діб, а при хронічному перебігу хвороби - до двох і більше тижнів.

1.9. Перебіг хвороби може бути гострим, підгострим та хронічним. При гострому перебігу хвороби (септична форма) загибель птиці настає раптово, без проявів будь-яких

клінічних ознак, хвора птиця може прожити від кількох годин до кількох діб. У такому випадку раптово проявляються діарея та гостра септицемія.

Для підгострої форми характерні депресія птиці, зниження апетиту, діарея, затруднене дихання, скуйовджене пір'я.

При хронічному перебігу хвороби спостерігаються слабкість, схуднення птиці, пригніченість, діарея, ознаки остеомієліту, гостра серцева та легенева недостатність, ураження нервової системи, що призводить до паралічу.

Смертність птиці сягає 30-50%.

1.10. Патогенез ієрсиніозу обумовлений здатністю ієрсиній пригнічувати фагоцитоз, інвазивними властивостями та токсичністю (ендотоксин), а також токсичними продуктами білкової природи.

Збудник із кишечника потрапляє у лімфатичну систему, викликає запалення регіонарних лімфовузлів, після чого ієрсинії та їх токсини проникають у кров, викликають бактеримію та токсимію, що проявляється клінічними загальнотоксичними ознаками. Подальше прогресування процесу пов'язано з фіксацією збудника клітинами ретикулоендотеліальної системи, переважно в печінці та селезінці. В кінцевому результаті настає стійка фіксація збудника й елімінація його внаслідок активації клітинного імунологічного захисту і вироблення специфічних антитіл. Наступає клінічне одужання птиці.

1.11. Патологоанатомічні зміни проявляються ознаками септицемії, характерними при цьому є вогнища ураження печінки, селезінки, росткових ділянок кісток. При тривалому перебігу хвороби відмічають міліарні некротичні вогнища у внутрішніх органах, особливо у печінці та селезінці, а також у м'язах. Часто зустрічаються ознаки ентериту різного ступеня тяжкості: від катарального до геморагічного. У хворих індичок інколи розвивається остеомієліт з утворенням казеозних некротичних вогнищ навколо пластин росту довгих кісток.

II. Діагностика захворювання птиці на ієрсиніоз

2.1. Попередній діагноз встановлюють на основі епізоотичних даних, клінічних проявів симптомів хвороби, патологоанатомічних змін.

Підтверджують діагноз (заключний) результатами бактеріологічних досліджень (виділення збудника, визначення його патогенності).

2.2. У лабораторію для дослідження направляють трупи чи тушки вимушено забитої птиці або курчат з вираженими клінічними ознаками хвороби чи патологічний матеріал (шматочки печінки, селезінки, нирок, трубчасті кістки, лімфатичні вузли, ексудат черевної порожнини тощо).

2.3. Схема мікробіологічного дослідження включає: бактеріоскопію, виділення чистої культури збудника, ідентифікацію виділеного штаму і визначення патогенності.

2.4. При проведенні біопроби виділену культуру ієрсиніозу підшкірно вводять білим мишам чи морським свинкам.

При позитивному результаті загибель мишей наступає на 3-7 добу, морських свинок - на 3-13 добу.

2.5. Ієрсиніоз необхідно диференціювати від ряду інших септичних захворювань стафілококозу, пастерельозу, колибактеріозу, стрептококозу, пулорозу.

2.6. Діагноз на ієрсиніоз вважають установленим за наявності клінічних ознак захворювання, характерних патологоанатомічних змін та при виділенні, бактеріологічних дослідженнях збудника хвороби та підтвердженні патогенності у виділених культур біопробою.

III. Профілактика захворювання птиці на ієрсиніоз

3.1. Для профілактики захворювання птиці на ієрсиніоз керівники та спеціалісти птахогосподарств незалежно від форми власності зобов'язані дотримуватися вимог, передбачених [Ветеринарно-санітарними правилами для птахівницьких господарств і вимогами до їх проектування](#), затвердженими наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 03 липня 2001 року № 53, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 05 липня 2001 року за № 565/5756, та іншими нормативними документами.

3.2. Керівник (власник) господарства та спеціалісти ветеринарної медицини організують захист господарства від занесення даної інфекції, а у випадку її виникнення - локалізацію та недопущення розповсюдження хвороби у господарстві та за його межами відповідно до вказівок спеціалістів державної служби ветеринарної медицини.

Для цього необхідно:

завозити інкубаційні яйця тільки з господарств, благополучних щодо ієрсиніозу та інших інфекційних захворювань;

інкубацію завезених яєць проводити в окремих шафах в умовах надійної ізоляції від інкубаційних яєць, одержаних у даному господарстві;

не допускати змішування в інкубаційних та вивідних шафах яєць, завезених з інших господарств;

інкубаційні яйця перед закладкою в інкубаційні шафи необхідно аерозольно дезінфекціювати формальдегідом відповідно до вимог [Інструкції з проведення санітарної обробки - дезінфекції, дезінсекції та дератизації об'єктів птахівництва](#), затвердженої наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 20 червня 2007 року № 69, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 13 липня 2007 року за № 813/14080 (далі - Інструкція), а також вимог [наказу Міністерства охорони здоров'я України від 13 січня 2006 року № 7](#) "Про затвердження гігієнічного нормативу "Перелік речовин, продуктів, виробничих процесів, побутових та природних факторів, канцерогенних для людини", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06 лютого 2006 року за № 100/11974, або іншими ветеринарними препаратами, що пройшли державну реєстрацію для їх обігу та використання в Україні відповідно до [Положення про державну реєстрацію ветеринарних препаратів](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 року № 1349 (далі - ветеринарні препарати, дозволені для використання), та рекомендовані при ієрсиніозі птиці;

комплектацію стада птиці проводити із господарств, благополучних щодо ієрсиніозу та інших інфекційних хвороб, з обов'язковим карантинуванням;

виروشувати ремонтний молодняк ізолювано від дорослої птиці, чітко дотримуватися строків міжциклових профілактичних перерв перед посадкою кожної наступної партії птиці, контролювати проведення якісної підготовки приміщень, підтримання високої санітарної культури в пташниках, інкубаторії та інших виробничих приміщеннях;

чітко виконувати зоогігієнічні та ветеринарні вимоги при транспортуванні, утриманні та годівлі птиці, будівництві об'єктів птахівництва;

організацію роботи птахопідприємств здійснювати у закритому режимі з чітким підтриманням в робочому стані ветеринарно-санітарних об'єктів (дезбар'єри, санпропускники, дезкилими тощо).

3.3. При необхідності проводять аерозольну дезінфекцію приміщень у присутності птиці розчином молочної кислоти, резорцину, йодтриетиленгліколю чи іншими ветеринарними препаратами, що рекомендовані при ієрсиніозі птиці.

3.4. У господарстві постійно проводять заходи щодо знищення гризунів, ектопаразитів і недопущення контакту птиці з дикими перелітними та синантропними птахами.

3.5. Трупни птиці, відходи інкубації утилізують в обладнаному відповідним чином цеху утилізації відповідно до вимог статті 35² [Закону України “Про відходи”](#). При цьому забезпечують їх повне знезараження. За відсутності обладнаного цеху утилізації трупи птиці та відходи інкубації знищують шляхом спалювання чи закопування на глибину не менше двох метрів у спеціально відведених для цього місцях.

3.6. Послід складають на спеціальних ізолюваних майданчиках з подальшим його знезараженням біотермічним чи хімічним методом.

3.7. Транспорт і тару, які використовувалися для перевезення курчат, продукції птахівництва, відходів інкубації, дезінфікують після кожного використання, або, якщо дезінфекція тари неможлива (картонна, дерев'яна), її спалюють.

IV. Заходи щодо ліквідації ієрсиніозу птиці

4.1. Пташник, ферму, відділення, господарство, двір, у яких виявлено ієрсиніоз птиці, оголошують в установленому порядку неблагополучним і вводять карантинні обмеження, при яких забороняються:

переміщення птиці, кормів та інвентарю з неблагополучних пташників у межах господарства (відділення, ферми);

вивіз інкубаційних яєць і птиці в інші господарства та продаж їх населенню;

інкубація яєць із неблагополучних пташників;

яйця, отримані від птиці з неблагополучних щодо ієрсиніозу пташників, знезаражують проварюванням не менше 10 хв. або утилізують, якщо знезараження неможливе.

4.2. У неблагополучному щодо ієрсиніозу птахогосподарстві дозволяються:

інкубація яєць, отриманих в благополучних пташниках, з метою відтворення стада в даному господарстві;

вивезення здорової птиці із благополучних пташників для забою на м'ясопереробних підприємствах, а також забитої здорової птиці на харчові цілі (з проведенням відповідних лабораторних досліджень продуктів забою);

реалізація харчових яєць, які отримані від птиці з благополучних пташників.

4.3. При встановленні захворювання птиці на ієрсиніоз проводять щоденну вибірку хворої, ослабленої і некондиційної птиці, яку знищують безкровним методом і утилізують. Решту птиці піддають лікуванню антибіотиками чи іншими ветеринарними препаратами, до яких чутливий збудник ієрсиніозу птиці, виділений у даному господарстві. Здійснюють лабораторний контроль лікування птиці, при отриманні негативних результатів її утримують до закінчення виробничого циклу.

4.4. У неблагополучних господарствах проводять аерозольну дезінфекцію в присутності птиці відповідно до вимог [Інструкції](#).

4.5. Послід знезаражують біотермічним методом на спеціально обладнаних майданчиках (послідосховищах) або іншим методом.

4.6. З метою швидкої ліквідації спалаху хвороби за погодженням з власником господарства та за дозволом державного інспектора ветеринарної медицини допускається забій всієї птиці пташника (ферми) з дотриманням відповідних ветеринарно-санітарних вимог.

4.7. Ветеринарно-санітарну оцінку продуктів забою птиці проводять відповідно до [Правил передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів](#), затверджених наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 07 червня 2002 року № 28, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 21 червня 2002 року за № 524/6812. При цьому за відсутності виснаження або дистрофічних змін тушки підозрілої у зараженні чи захворюванні птиці проварюють, внутрішні органи утилізують. При виявленні патологічних змін у тушках їх разом із внутрішніми органами утилізують.

Пух і перо дезінфікують в установленому порядку відповідно до [Інструкції](#).

4.8. При забої умовно здорової птиці із пташників (ферм, відділень), неблагополучних щодо ієрсиніозу, проводять повне патрання тушок.

4.9. Після забою птиці та звільнення приміщень проводять їх санацію, а також ультрафіолетове опромінення пташників згідно з [Інструкцією](#).

4.10. Карантинні обмеження з господарства, відділення, ферми, пташника знімають через 30 днів після останнього випадку виявлення хворої або підозрілої на захворювання птиці, проведення санації приміщення та прилеглої території з подальшим проведенням лабораторного контролю якості дезінфекції.

V. Правила безпеки для обслуговуючого персоналу в неблагополучних птахогосподарствах щодо ієрсиніозу

5.1. Працівники птахогосподарств повинні регулярно проходити медичний огляд відповідно до [Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 року № 559, дотримуватися санітарного режиму на підприємстві та правил особистої гігієни.

5.2. Обслуговуючий персонал забезпечується необхідною кількістю мийних та дезінфекційних засобів, спеціальним одягом, індивідуальними засобами захисту (спецодягом, спецвзуттям тощо), які мають запобігати інфікуванню.

5.3. Обов'язково проводиться роз'яснювальна робота щодо дотримання правил особистої гігієни.

5.4. Особи, які будуть працювати з дезінфекційними засобами, повинні пройти обов'язковий медичний огляд та дотримуватись правил особистої гігієни.

При проведенні аерозольної дезінфекції та використанні препаратів, що подразнюють слизову оболонку очей та органів дихання, працювати дозволяється тільки в протигазах або респіраторах та захисних окулярах, а при контакті з концентрованими розчинами необхідно користуватися гумовими рукавичками.

5.5. В аптечках першої допомоги повинні бути нейтралізуючі розчини та /або спеціальні препарати для надання першої медичної допомоги при випадковому отруєнні працівника дезінфекційним препаратом.

5.6. Після проведення ветеринарно-санітарних робіт обличчя та руки необхідно вимити теплою водою з милом, руки продезінфікувати.

5.7. Палити та вживати їжу дозволяється тільки у визначених для цього місцях.

5.8. При роботі з хворою птицею спеціалісти забезпечуються спецодягом (халатами/комбінезонами, рушниками, шапочками тощо), змінним взуттям, гумовими рукавичками, респіраторами, милом, антисептиками для рук та іншими засобами індивідуального захисту, а також необхідними інструментами та посудом. Після закінчення роботи спецодяг і спецвзуття знезаражуються або знищуються. Після проведення клінічного огляду птиці чи відбору проб, патологічного матеріалу від неї необхідно вимити руки з милом та умитися.

5.9. Для роботи з хворою птицею не допускаються особи, які перенесли важкі захворювання, хворіють хронічними хворобами органів дихання або імунної системи, особи з ознаками будь-яких хвороб або нездужання, старші 65 або молодші 18 років, вагітні жінки.

5.10. Працівники птахозабійних підприємств забезпечуються засобами індивідуального захисту (масками, спецодягом, засобами особистої гігієни).

<p>Заступник директора Департаменту тваринництва</p>	<p>О.О. Альшанова</p>
---	------------------------------